

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานครต่อวิชาชีพครูในด้านสถานภาพวิชาชีพครู ลักษณะของครู และแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ของรัฐบาลและเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 408 คน

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาชีพครูด้านสถานภาพวิชาชีพ และลักษณะของครู เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 38 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู ด้านฐานะเศรษฐกิจ สังคมของครู และด้านวิชาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้ประชากรทางไปรษณีย์ พร้อมพิมพ์ชื่อ-ที่อยู่ ผู้วิจัย ติดแสตมป์เพื่อการส่งแบบสอบถามกลับ และมีการติดตามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาชีพครู วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's Multiple Comparison on Treatment Mean)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ แจกแจงความถี่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอในรูปตารางและความเรียง แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 จำนวนและสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครู
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับลักษณะของครู
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในด้านจำนวนและสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครู ลักษณะของครู และแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 จำนวนและสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

1. จำนวนผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งคืนแบบสอบถามจากการติดตาม 2 ครั้ง และตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วมีจำนวน 408 คน คิดเป็นร้อยละ 61
2. โดยส่วนรวม ผู้บริหารโรงเรียนมีอายุ 51-60 ปี มากที่สุดและอายุ 21-30 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด และมีจำนวนเกินกว่าครึ่ง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ก็มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีอยู่เป็นจำนวนร้อยละ 8.8
3. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนมีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.1 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยที่สุดคือ 1-10 ปี มีจำนวนร้อยละ 13

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครู

1. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครูในระดับที่ดี และมีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดว่าวิชาชีพครูเป็นอาชีพที่สร้างคนให้มีคุณภาพ รองลงมาตามลำดับคือ สร้างความเจริญให้สังคมและประเทศชาติ วิชาชีพครูต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอและต้องอดทน เสียสละ ส่วนข้อที่มีคะแนนความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ สบายมีเวลาว่างมาก
2. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนต่างเพศ อายุ วุฒิกการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและระดับของ โรงเรียนที่ปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความเห็นต่างจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นที่ติดลบสถานภาพวิชาชีพครู มากกว่า

3. ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเพศหญิงเห็นด้วยมากกว่าชาย ว่าวิชาชีพครูเป็นงานสบายมีเวลาว่างมาก แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเพศชายมีความคิดเห็นที่วิชาชีพครูนั้นไม่ค่อยมีใครอยากเป็น แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลางเช่นกัน

4. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีในข้อที่ว่า วิชาชีพครูนั้นใคร ๆ ก็เป็นครูได้ และภาวะค่อนข้างหนักและเหน็ดเหนื่อย ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเห็นด้วยมากกว่า แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน

5. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีในข้อที่ว่า วิชาชีพครู มั่นคง รายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ และหางานยาก ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีเห็นด้วยมากกว่า แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลางเช่นกัน ยกเว้นข้อที่ว่า วิชาชีพครูมั่นคง

6. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปี มีความคิดเห็นต่างจากผู้มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป ในข้อที่ว่าวิชาชีพครู มั่นคง รายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ และไม่ค่อยก้าวหน้า ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไปเห็นด้วยมากกว่า แต่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ในข้อที่ว่า วิชาชีพครูไม่ค่อยก้าวหน้า

7. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในข้อที่ว่า วิชาชีพครู มั่นคง อดทนและเสียสละ ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และต้องผ่านการศึกษาจากสถาบันผลิตครู ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลเห็นด้วยมากกว่า แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน ยกเว้นข้อที่ว่า วิชาชีพครูมั่นคง ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเห็นด้วยมากกว่า ในข้อที่ว่า วิชาชีพครูนั้น ไม่ค่อยก้าวหน้า รายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่ปานกลางและไม่ติดตามลำดับเช่นกัน

8. ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา มีความคิดเห็นต่างกัน ในข้อที่ว่า วิชาชีพครู หางานยาก ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลางเช่นกัน และในข้อที่ว่าวิชาชีพครูสบายมีเวลาว่างมาก ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาและประถมศึกษา ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน

9. ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษามีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาในข้อที่ว่า วิชาชีพครูต้องผ่านการศึกษาจากสถาบันผลิตครู ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเห็นด้วยมากกว่า แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน

10. ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาในข้อที่ว่า วิชาชีพรู รายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครู

1. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.45$) และมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดเกี่ยวกับลักษณะของครูในปัจจุบันคือ ให้ความยุติธรรมต่อนักเรียน รองลงมาตามลำดับคือ ฝึกกิจกรรมรายทของนักเรียน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย รู้จักให้อภัย เคร่งครัดในระเบียบวินัยนักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ มักถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักเรียน

2. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิกการศึกษา ประเภท และระดับของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปี มีความคิดเห็นต่างจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10, 11-20 และ 21 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่างกัน ในข้อที่ว่า ลักษณะของครูคือ ควบคุมอารมณ์ได้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปีเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาโดยมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 11-20 และ 20 ปีขึ้นไป

4. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปีมีความคิดเห็นต่างจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป ในข้อที่ว่า ลักษณะของครูคือ รู้จักให้อภัย เอาใจใส่ติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความยุติธรรมต่อนักเรียน ซึ่งผู้บริหารที่มีประสบการณ์ 1-10 ปีเห็นด้วยมากกว่า แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน และในข้อที่ว่า ลักษณะของครูคือ กินอยู่อย่างประหยัด ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป กลับเห็นด้วยมากกว่า

5. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในข้อที่ว่าลักษณะของครูคือ กินอยู่อย่างประหยัด มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล แต่ก็อยู่ในระดับความคิดเห็นที่ดีเช่นกัน และฉลาดรู้ลึกและกว้างขวาง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลเห็นด้วยมากกว่า แต่อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลางเช่นกัน และในข้อที่ว่า ลักษณะของครูคือ หารายได้เพิ่มจากการสอนพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนกลับเห็นด้วยมากกว่า

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพรู

1. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่า รัฐบาลควรที่จะช่วยเหลือด้านฐานะเศรษฐกิจของครู โดยการเพิ่มเงินเดือนหรือค่าครองชีพ ให้สวัสดิการ (ด้านที่อยู่อาศัย ลินค่าราคาถูก ลดค่าโดยสาร เป็นต้น) และผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลยังมีความคิดเห็นอีกว่า รัฐบาลควรลดภาษีเงินรายได้ ควรกำหนดนโยบายการประหยัด ซึ่งครูต้องประหยัดและอดออม ส่วนผู้บริหารโรงเรียน

เอกชนกลับมีความคิดเห็นอีกว่า รัฐบาลควรอนุมัติการเพิ่มค่าธรรมเนียมการศึกษา การให้บำนาญบำนาญ และอนุญาตให้โรงเรียนเปิดสอนพิเศษ

2. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่า ครูควรมีบทบาทในสังคมโดยการเข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชน (ด้านสุขภาพอนามัย ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา เป็นต้น) อีกทั้งอบรมสั่งสอนนักเรียน ให้เป็นคนดีมีระเบียบวินัย และผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลยังมีความคิดเห็นอีกว่า ควรใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางหรือสถานที่จัดกิจกรรมในวันสำคัญของชาติ ครูควรให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการและอาชีพแก่ชุมชน และร่วมเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ด้วย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนกลับมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม

3. ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู และให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกันคือ จัดทำจรรยาบรรณครูและควบคุมการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่วนแนวทางอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นเหมือนกันคือ กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาครู เพิ่มเงินเดือนหรือค่าครองชีพ เพื่อดึงดูดคนที่มีความรู้เข้าสู่วิชาชีพครู และผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลยังมีความคิดเห็นอีกว่า ควรที่จะมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถและหมวดวิชาชีพที่ศึกษา ออกใบประกอบวิชาชีพครู และรับรองครุวิชาชีพครูให้เป็นอิสระ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนกลับมีความคิดเห็นว่าการสร้างขวัญและกำลังใจยกย่อง เชิดชูเกียรติของครู

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลมุ่ง เจาะประเด็นที่น่าสนใจในด้านสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครู ลักษณะของครู และแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู ดังนี้

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานครพบว่า ยังมีปริมาณผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเป็นจำนวนร้อยละ 8.8 จึงชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของครูได้ประการหนึ่ง อันสอดคล้องกับการวิเคราะห์ด้านคุณภาพของครู จากรายงานของคณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529 : 102-104) ได้ระบุเรื่องการจ้างครูไม่มีวุฒิ เช่น ในปี พ.ศ. 2525 มีครูไม่มีวุฒิหรือมีวุฒิต่ำกว่า ป.กศ. อยู่ถึง 80,590 คน หากเปรียบเทียบกับจำนวนครูทั่วประเทศประมาณ 3 แสนคน คิดเป็นประมาณร้อยละ 26 จากข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2525 จนถึง พ.ศ. 2531 เป็นเวลา 6 ปีมาแล้ว ยังปรากฏจำนวนวุฒิกูที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งพบในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานครอีกเป็นจำนวนร้อยละ 8.8 จึงชี้ให้เห็นการขาดความเอาใจใส่ที่จะพัฒนาคุณภาพและคุณวุฒิของครูให้สูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหารที่เป็นหัวหน้าของครูในโรงเรียน ควรจะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรกจึง เป็นจุดที่น่าสนใจว่า การจะพัฒนาครูให้มีคุณภาพ

และพัฒนาวิชาชีพครูให้ทัดเทียมวิชาชีพอื่นนั้น จำเป็นต้องพัฒนาคุณวุฒิของครูเป็นประการสำคัญ ดังที่ วิจิตร ครีส์อาน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2523 : 29) และการยกมาตรฐานวิชาชีพครูของประเทศ เกาหลีใต้ที่ได้ระบุไว้ว่าครูต้องได้รับการศึกษาอย่างต่ำระดับอุดมศึกษาหรือปริญญาตรี

สถานภาพวิชาชีพครู

1. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพวิชาชีพครูในระดับที่ดี นับว่าเป็นสิ่งที่น่าพอใจ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ ความพึงพอใจ ความคาดหวังและความภูมิใจ ของคนในวิชาชีพครูที่มีต่อวิชาชีพของตน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากเรียง ตามลำดับคือ วิชาชีพครูเป็นอาชีพสร้างคนให้มีคุณภาพ สร้างความเจริญให้สังคมและประเทศชาติ ต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์และเป็นวิชาชีพที่ต้องอดทนและเสียสละ จึงเป็นการสอดคล้องและ ยืนยันถึงปรัชญาการศึกษาของไทยที่กล่าว "การศึกษาคือการพัฒนา" เป็นอย่างยิ่ง เพราะวิชาชีพครู อันมีครูเป็นองค์บุคคลของวิชาชีพมีหน้าที่มุ่งสร้างการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีมี คุณภาพ เพื่อเป็นกำลังช่วยสร้างสังคมและประเทศชาติให้เจริญ ขณะเดียวกันวิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง วิชาชีพครูต้องก้าวตามการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการดังกล่าวอยู่เสมอ จึงทำให้ครูต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ เพื่อที่จะส่งผลที่ดีต่อการสร้างคนสร้างสังคมและสร้าง ความเจริญให้ประเทศชาติ อีกทั้งการสร้างคนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ นั้นต้องอาศัยระยะเวลา และความอดสาหะของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่ครู ต้องดำรงตนในสังคม และพัฒนาความรู้ด้านวิทยาการ ความอดทนและเสียสละของครูจึง เป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูบรรลุถึงหน้าที่ในวิชาชีพของตน

โดยสรุป ผู้บริหารโรงเรียนในกรุงเทพมหานครยังคงตระหนักถึงความสำคัญ ความพึงพอใจ ความภูมิใจในวิชาชีพของตนในระดับที่ดี และมีความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศ จึงเป็นการ ยืนยันว่าในปัจจุบันวิชาชีพครูยังมีความสำคัญต่อสังคมไทย

2. จากข้อค้นพบที่ว่า โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นที่ดีต่อสถานภาพ วิชาชีพครูมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ซึ่งถึงแม้ว่าคะแนนเฉลี่ยจะไม่แตกต่างกันมากนักคือ 2.61 และ 2.50 ตามลำดับ แต่ก็ยังเป็นประเด็นหนึ่งที่ไม่ควรจะเพิกเฉย เพราะจากปัจจัยอื่น ๆ ด้านเพศ อายุ วุฒิกการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และระดับโรงเรียนที่ผู้บริหารปฏิบัติงานนั้น ผลการ วิเคราะห์ข้อมูลไม่ปรากฏความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สถานภาพวิชาชีพครูในด้านความคาดหวัง ความพึงพอใจในวิชาชีพครู แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก ความแตกต่างของระบบอัตราเงินเดือน สวัสดิการ และความตั้งใจปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนทั้ง

2 ประเภทดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นของครูย่อมใกล้ชิด และมองปัญหา การพิจารณาคัดเลือกครู การบรรจุ การปกครองครู การจัดสวัสดิการ และมองเห็นถึงความตั้งใจ ปฏิบัติงานสอนของครูในโรงเรียน และปัญหาส่วนใหญ่ของครูโรงเรียนเอกชนคือ การเข้าออกของครู การบรรจุครูไม่ได้รับอัตราเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา การให้สวัสดิการ และการตั้งใจปฏิบัติงานของครู จากการศึกษาคำถามปลายเปิดในตอนที่ 4 ของแบบสอบถามนั้นยืนยันความคิดเห็น ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มอัตราเงินเดือนหรือบรรจุครูให้ได้เงินเดือนตามวุฒิการศึกษาเทียบเท่า โรงเรียนรัฐบาล จัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ และควรสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูมีความมั่นใจและมั่นคง ในวิชาชีพครู (ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตารางที่ 17 และ 19) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกอง มาตรฐานวิชาชีพครู (2528 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ครูโรงเรียนอาชีวศึกษาของเอกชนมีความต้องการ ด้านการส่งเสริมสวัสดิการ การได้รับอัตราเงินเดือนที่ยุติธรรมเพื่อสร้างเสริมฐานะของครู

ในด้านความตั้งใจปฏิบัติงานของครูนั้น ส่วนใหญ่ครูโรงเรียนเอกชนมีความมุ่งหวังที่จะสอบ บรรจุครูในโรงเรียนรัฐบาล และเมื่อพลาดจากการสอบบรรจุจึงสมัครเข้าปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชน และครูบางคนสอนในโรงเรียนเอกชนเพื่อรอการเปิดสอบบรรจุครูในคราวใหม่ ฉะนั้นความตั้งใจ ปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงนัก ผลการวิจัยที่ยืนยันความคิดเห็นคือ การศึกษา ของกองมาตรฐานวิชาชีพครู (2528 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนให้ความสำคัญต่อวิชาชีพครูภายหลังเข้ามาประกอบอาชีพครูแล้วมากกว่าก่อนเข้ามาเป็นครูและมีความศรัทธา ต่อวิชาชีพครูในระดับปานกลาง

จากการพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูมั่นคง อดทนและเสียสละ ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และต้องผ่านการศึกษจากสถาบันผลิตครูมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะเด่นของงานราชการคือมีความมั่นคง จึงทำให้ ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นต่อสถานภาพวิชาชีพครู ซึ่งเป็นงานราชการว่ามีความมั่นคง มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และการที่ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นว่า วิชาชีพครูต้อง อดทนและเสียสละนั้นย่อมเป็นการตระหนักถึงภาระหน้าที่ของครูที่ต้องทุ่มเทและเสียสละ เพื่อให้การศึกษา และพัฒนานักเรียนอย่างใกล้ชิด อีกทั้งงานสอนนั้นเป็นการให้บริการแก่สังคมโดยใช้วิธีการแห่งปัญญา ฉะนั้น ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลจึงมีความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูต้องให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ดังเช่น พันัส หันนาคินทร์ (2524 : 247-248) กล่าวถึงลักษณะของวิชาชีพครูคือ ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องคำนึงถึงบริการที่จะให้แก่สังคมเป็นหลัก และต้องได้รับการศึกษา การฝึกอบรมจากสถาบันการศึกษา จากความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพครูของผู้บริหารโรงเรียนดังกล่าว ย่อมชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน รัฐบาลมองเห็นลักษณะวิชาชีพครูได้ถูกต้อง และในด้านบวกมากกว่า

ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชน กลับเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาล และเป็นความคิดเห็นในด้านลบคือ วิชาชีพครูไม่ค่อยก้าวหน้า รายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากความไม่มั่นคงด้านอาชีพ และการดำเนินกิจการโรงเรียนเอกชน ส่วนใหญ่พึ่งเล็งผล ในเชิงธุรกิจ ผู้บริหารโรงเรียนอาจเป็นเพียงลูกจ้าง รับเงินเดือนเพื่อทำหน้าที่บริหารโรงเรียน

อาจไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการโดยตรง ทำให้ขาดอำนาจการตัดสินใจ เช่นด้านระบบอัตราเงินเดือน การว่าจ้าง และสวัสดิการของครู จึงมีผลต่อความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูไม่ค่อยก้าวหน้า และจากคำถาม ปลายเปิดในตารางที่ 17 และ 19 เป็นการยืนยันความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มี ความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ

อาจกล่าวได้ว่า ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนรัฐบาล และเอกชนในประเด็นของ อัตราเงินเดือน สวัสดิการ ความตั้งใจหรือศรัทธาต่อวิชาชีพ ย่อมมีผลต่อความคิดเห็นด้านความมั่นคง ของอาชีพ ทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลแตกต่างจากผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จากการพิจารณาเป็นรายชื่อที่พบความแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นในด้านบวก มากกว่าและมองลักษณะวิชาชีพครูได้ถูกต้อง ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความคิดเห็นในด้านลบ มองด้านความก้าวหน้า และรายได้ของครูเป็นประเด็นหลัก จึงสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะของวิชาชีพครูของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ประเภทได้

3. ผู้บริหารโรงเรียนเพศหญิงเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนเพศชายในข้อที่ว่า วิชาชีพครูสบายมีเวลาว่างมาก และผู้บริหารโรงเรียนเพศชายเห็นด้วยมากกว่าในข้อที่ว่าวิชาชีพครูไม่ค่อยมีใครอยากเป็น ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะงานของครูเป็นงานสอนที่มีช่วง เวลาพักแน่นอน ตามตาราง มีช่วงปิดภาคเรียนที่แน่นอน และมีระยะเวลาการปิดเรียนนาน จึงทำให้ครูที่เป็นเพศหญิง มีภาระครอบครัว มีความพึงพอใจในลักษณะงานครูดังกล่าว และลักษณะงานครูอีกประการหนึ่ง อาจเปรียบเทียบกับเป็น "งานแม่บ้าน" ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ครูจึงเปรียบเป็นแม่บ้านคอยดูแล เอาใจใส่นักเรียน ดูแลพัฒนาการเรียนรู้อัจฉริยะ และร่างกายของนักเรียน และจากการสังเกต โดยทั่วไปจะพบว่าในสถาบันผลิตครู เช่น คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ หรือในวิทยาลัยครู จะมีปริมาณนักศึกษาครูเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

จากลักษณะงานครู และปริมาณของนักศึกษาเพศหญิงที่มากกว่าเพศชายดังกล่าว อาจทำให้ ผู้บริหารโรงเรียนต่างเพศกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันได้ ผู้บริหารโรงเรียนเพศหญิง จึงเห็นด้วย มากกว่าว่า วิชาชีพครูสบายมีเวลาว่างมาก ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนเพศชายกลับเห็นว่าวิชาชีพครู ไม่ค่อยมีใครอยากเป็น

4. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นที่วิชาชีพครู มั่นคง รายได้ไม่น้อยไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ ไม่ค่อยก้าวหน้า มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มี ประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากระยะเวลาของประสบการณ์ที่อยู่ในวิชาชีพมาก เพียงใด ยิ่งมองวิชาชีพที่ตนดำรงอยู่มีความมั่นคงมากเท่านั้น อีกทั้งยังเฝ้าต่อการมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ในวิชาชีพครูอีกด้วย เช่น การมองเห็นปัญหาเรื่องรายได้ของครู ที่ไม่เพียงพอในสภาพเศรษฐกิจของ สังคมปัจจุบัน ซึ่งจากคำถามปลายเปิดในตอนี่ 4 นั้น ไม่ปรากฏความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่เห็นว่า รายได้ของครูในสภาพปัจจุบันนั้นเพียงพอ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์

การทำงาน 21 ปีขึ้นไปมากที่สุดคือ ร้อยละ 65 ได้ให้ความเห็นต่อฐานะเศรษฐกิจของครู ว่ารายได้ของครูนั้น ควรที่จะได้รับการเพิ่มเงินเดือนหรือค่าครองชีพ ซึ่งความคิดเห็นนี้ทั้งผู้บริหารโรงเรียนของรัฐบาลและเอกชนเห็นด้วยเป็นอันดับ 1 เช่นเดียวกัน (ดังตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ 17)

จากประสบการณ์การทำงานที่คลุกคลีในวงวิชาชีพครู ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป มองเห็นความก้าวหน้าในสายวิชาชีพของตน ว่าไม่ค่อยก้าวหน้า ทั้งนี้อาจเกี่ยวเนื่องจาก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในการปฏิบัติงาน ดังผลการศึกษาของกรมการฝึกหัดครู (2530 : 64-65) ที่พบว่า กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของกระทรวงศึกษาธิการมีผลต่อภาระรับผิดชอบ และปริมาณงานของครูในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล ความก้าวหน้า ความคล่องตัวขวัญและกำลังใจของครู เช่น หลักเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการของ กค. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการให้ข้าราชการไปศึกษาต่อภายในประเทศ นอกเวลา พ.ศ. 2517 พรบ.ระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการช่วยเหลือครูใหญ่ และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2526 เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์ในวิชาชีพครูนานเพียงใด ย่อมทำให้ความคิดเห็นว่าวิชาชีพครูมั่นคง ย่อมมีมากเท่านั้น อีกทั้งส่งผลให้การมองเห็นปัญหาเรื่องรายได้ของครู และความไม่ค้ำวหน้าของวิชาชีพครูชัดเจนขึ้น

5. ในข้อที่ว่าวิชาชีพครูหางานยาก ผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และประถมศึกษา ตามลำดับ อาจเนื่องจากความใกล้ชิด และประสบกับปัญหาภาวะการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งจากการศึกษาของอภิชัย พันธเสน (อภิชัย พันธเสน อ่างในกรมการฝึกหัดครู 2530 : 125) ได้ศึกษาอัตราการว่างงานของผู้มีการศึกษาในระดับต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2528 พบว่า อัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษามีจำนวนร้อยละ 5.7, 9.9 และ 20.7 ตามลำดับ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีอัตราว่างงานมากที่สุด และผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอัตราว่างงานต่ำที่สุด จากปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับดังกล่าว จึงส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษามองปัญหาการว่างงานเป็นปัญหาลำคัญ ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา มองปัญหาการว่างงานเป็นอันดับต่ำสุด

อีกทั้งปริมาณความต้องการครูในระดับการศึกษาต่าง ๆ มีน้อยมาก จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2529 : 89) ได้แสดงปริมาณความต้องการเพิ่มในปี พ.ศ. 2529 โดยระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษามีความต้องการครูเพิ่มเป็นจำนวน 9,000, 11,000 และ 1,200 ตำแหน่งตามลำดับ ความต้องการครูเพิ่มในระดับอาชีวศึกษาอยู่ในระดับต่ำสุด หากเปรียบเทียบกับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาทั่วประเทศจำนวน 58,431 คน (2529 : 32) และหากผู้สำเร็จการศึกษาดังกล่าวจะมุ่งเข้าสู่วิชาชีพครูจึงเป็นการยาก

จากความใกล้ชิดกับปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา ย่อมส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นต่อการหางานหรือภาวะว่างงานแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาที่ใกล้ชิดกับปัญหาการหางานทำของผู้สำเร็จการศึกษามากที่สุด จึงมีความคิดเห็นต่อวิชาชีพครูว่าหางานยากมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและระดับประถมศึกษา

6. ในข้อที่ว่าวิชาชีพครูสบายมีเวลาว่างมาก ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาและประถมศึกษา อาจเนื่องจากปริมาณงานของครู โดยเฉพาะชั่วโมงสอนในแต่ละสัปดาห์ และลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของกรมการฝึกหัดครู (2530 : 41-47) พบว่า ครูประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาทั่วประเทศมีชั่วโมงการสอนต่อสัปดาห์คือ 21.52-22.26, 17.77-18.89 และ 17.81-18.06 ตามลำดับ จึงเห็นว่าภาระงานสอนในแต่ละสัปดาห์ของครูประถมศึกษาที่มีปริมาณมากที่สุด และภาระงานสอนในแต่ละสัปดาห์ของครูมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษามีปริมาณใกล้เคียงกัน แต่น้อยกว่าปริมาณงานสอนของครูประถมศึกษา

ส่วนลักษณะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาได้แก่ เด็กอายุ 5-13 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ต้องเอาใจใส่ใกล้ชิด ครูต้องดูแลพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคมของเด็ก อีกทั้งในสภาพปัจจุบันที่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต พ่อแม่คงไม่มีเวลาที่จะอบรมฝึกวินัยแก่เด็ก ครูจึงต้องรับภาระหน้าที่แทน ดังผลการวิจัยเรื่องปรัชญาการฝึกหัดครูของ ไทยตาม โครงการการปฏิรูปการฝึกหัดครูของอาเซียน (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529 : 3-51) พบว่า ครูประถมศึกษา จะใช้เวลาในการทำงานในอนาคตมากกว่าที่เคยทำในปัจจุบันคือ การฝึกระเบียบวินัย กิริยามารยาทของนักเรียน และปฏิบัติต่อนักเรียนเสมือนลูกหลาน ส่วนผู้เรียนระดับประถมศึกษาและอาชีวศึกษา เป็นผู้ที่สามารถรับผิดชอบดูแลตนเองได้มากขึ้น และบางครั้งยังสามารถผ่อนเบาภาระของครูได้ เช่น เมื่อครูมอบหมายให้นักเรียนหรือหัวหน้าชั้นเรียนเป็นผู้ดูแลแทน

จากภาระงานสอนและลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างกันเช่นนี้ ครูประถมศึกษาซึ่งมีชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์มากที่สุดและต้องมีหน้าที่เอาใจใส่ดูแลฝึกระเบียบวินัยของเด็ก จึงมีผลให้ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา แตกต่างจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา โดยมีความคิดเห็นที่ว่า วิชาชีพครูสบายมีเวลาว่างมาก เป็นค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ระดับ ดังกล่าว

7. ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาในข้อที่ว่า วิชาชีพครูต้องผ่านการศึกษามากกว่าสถาบันผลิตครู ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมาจากสายการศึกษาโดยตรงมากกว่าสายวิชาชีพ จึงทำให้การเน้นแนวการสอนต่างกัน มัธยมศึกษาอาจเน้นภาคทฤษฎี แต่อาชีวศึกษากลับเน้นภาคปฏิบัติ และอาจเนื่องจากการผลิตครูสามัญออกมาโดยส่วนรวมแล้ว เกินความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครูเป็นจำนวนมาก

ในขณะเดียวกัน การผลิตครูบางสาขาวิชาชีพของอาชีวศึกษายังมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ดังที่กล่าวในผลการประเมินสภาพการจัดการศึกษา และการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 (พจน์ สะเพียรชัย อ้างในสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย 2529 : 107-108) ดังนั้น ระดับมัธยมศึกษาจึงต้องเน้นด้านคุณภาพของครูเป็นประการสำคัญ จากลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน เช่นครูที่มาจากสายการศึกษา จุดเน้นวิธีการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่แตกต่างกัน และการขาดแคลนครูสายวิชาชีพบางสาขา ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีความคิดเห็นต่างจาก และเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา

8. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา ในข้อที่ว่า วิชาชีพครูมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ความแตกต่างด้านภาระงานสอนกับผลค่าตอบแทนด้านตัวเงิน ครูประถมศึกษามีภาระงานสอนต่อสัปดาห์เป็นปริมาณที่มากกว่า และต้องทำหน้าที่ฝึกระเบียบวินัย กิริยามารยาท เอาใจใส่ผู้เรียน และส่วนใหญ่โรงเรียนไม่ได้มีการจัดสอนรอบพิเศษ รายได้ที่ครูประถมศึกษาได้รับจึงเป็นเพียงเงินเดือนประจำ ผลการวิจัยและข้อสันนิษฐานนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องปรัชญาการฝึกหัดครูไทย (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529 : 3-51) ที่ได้จากคำถามปลายเปิด สอบถามครูประถมศึกษาทั่วประเทศ พบว่า ครูประถมศึกษาได้รับความลำบาก เนื่องจากรายได้ต่ำ และปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำมากเกินไป และคาดหวังว่าจะได้รับการผ่อนลดชั่วโมงการสอนลง และได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น

ส่วนด้านอาชีวศึกษานั้น ผลการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการบริหาร การนิเทศ กับระบบการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู 2530 : 41-47) ที่ได้ศึกษามาระับผิดชอบและปริมาณงานของครูระดับอาชีวศึกษา พบว่าครูอาชีวศึกษามีภาระงานสอนต่อสัปดาห์น้อยกว่าครูระดับประถมศึกษาและมีภาระรับผิดชอบอีกประการคือ การสอนรอบพิเศษ นั้นหมายถึงครูระดับอาชีวศึกษาต้องได้รับค่าจ้างเป็นผลตอบแทน เพิ่มเติมจากเงินเดือนประจำที่ได้รับ และความรู้ทางอาชีวศึกษาเป็นวิชาชีพสามารถนำไปใช้เพื่อหารายได้ หรือทำงานพิเศษเพิ่มเติมได้นอกจากงานสอนพิเศษ

เมื่อเปรียบเทียบภาระงานสอนที่มีปริมาณมาก และได้รับเพียงแค่มูลค่าเงินเดือนประจำของครูประถมศึกษากับภาระงานสอนที่น้อยกว่า ได้รับค่าสอนรอบพิเศษและความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพเสริมได้ของครูระดับอาชีวศึกษา จึงมีผลทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ระดับดังกล่าวแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาจึงเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา ที่ว่าวิชาชีพครูมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ

ลักษณะของครู การอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญ มีดังต่อไปนี้

1. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูในระดับปานกลางนับว่าเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพราะลักษณะของครูที่ปรากฏนั้น หมายถึงการ

ปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียน ตลอดจนเป็นภาพพจน์ของครูที่ปรากฏต่อสังคมภายนอก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบสิ่งที่น่ายินดี เพราะลักษณะของครูในปัจจุบันที่ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ ให้ความยุติธรรมต่อนักเรียน ฝึกกิจกรรมรายทางของนักเรียน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย รู้จักให้อภัย เคารพครูในระเบียบวินัย และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ลักษณะของครูที่พบดังกล่าว ตรงกับการวิจัยของกรมการฝึกหัดครู (2518 : 80) ซึ่งได้สรุปลักษณะของครูที่ได้ไว้คือ มีความประพฤติดี มีความยุติธรรม แต่งกายสุภาพเหมาะสม และการวิจัยเรื่องปรัชญาการฝึกหัดครูของไทย (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529 : 3-51) พบเช่นเดียวกันว่า ลักษณะของครูที่มีอยู่ในปัจจุบันและคาดหวังว่าจะมีมากขึ้นในอนาคตคือ มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และประพฤติดี

เมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรการประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำคัญเพราะเป็นการศึกษาของคนส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาภาคบังคับ ได้ระบุจุดมุ่งหมายที่ควรเน้นด้านพฤติกรรมของผู้เรียนคือ มีความเสียสละ มีวินัย ซื่อสัตย์ มีเหตุผล ยุติธรรม มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และเข้ากับบุคคลอื่นได้ (สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย 2529 : 144) ลักษณะของครูปัจจุบันที่พบจึงเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและการศึกษาของคนส่วนใหญ่ในประเทศ

ถึงแม้ว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับลักษณะของครู โดยส่วนรวมจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่จากค่าคะแนนเฉลี่ยลักษณะของครูรายข้อที่พบ นับว่าเป็นลักษณะของครูที่น่าพอใจเพราะสอดคล้องกับผลผลิตของหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนส่วนใหญ่ของประเทศ จึงเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาต่อไปว่าจะทำอย่างไรที่รักษาคุณลักษณะของครูดังกล่าวนี้ไว้ให้ตลอดไป

2. โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูแตกต่างจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์ และระยะเวลาที่คลุกคลีในวงวิชาชีพครูที่มีมากน้อยต่างกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-10 ปี ให้ความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะของครูในปัจจุบัน ในประเด็นเกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติตนของครูต่อนักเรียนเป็นส่วนใหญ่คือ เอาใจใส่ติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความยุติธรรมต่อนักเรียน รู้จักให้อภัย และควบคุมอารมณ์ได้ ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป มองลักษณะของครูด้านพฤติกรรมหรือการปฏิบัติตน โดยทั่วไปคือ กินอยู่อย่างประหยัด อาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยเป็นผู้ที่เพิ่งเข้าสู่วิชาชีพครูจึงมองลักษณะของครูมุ่งประเด็นที่การปฏิบัติตนต่อนักเรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การทำงานมากคือ 21 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพครูมานาน จึงมองกว้างออกไปถึงการดำรงตนในสังคม และชีวิตประจำวันที่จะทำให้ครูครองตนในสังคมได้คือการกินอยู่อย่างประหยัด

ประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพครูที่แตกต่างกันจึงทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์น้อยที่สุดกับมากที่สุดคือ 1-10 ปี และ 21 ปีขึ้นไป

3. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลเห็นด้วยมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในข้อที่ว่า ลักษณะของครูปัจจุบันคือ กินอยู่อย่างประหยัด มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล ฉลาดและกว้างขวาง แต่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนกลับมองในลักษณะการหารายได้เพิ่มจากการสอนพิเศษมากกว่า

การที่ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลมีความคิดเห็นว่าลักษณะของครูคือ กินอยู่อย่างประหยัด เป็นการสอดคล้องกับผลที่ได้จากคำถามปลายเปิดในตอนต้นที่ 4 คือ ควรกำหนดนโยบายประหยัดและครูต้องประหยัดและอดออม (ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 17) และความคิดเห็นที่ว่าลักษณะของครูคือ มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล ฉลาดและกว้างขวาง ย่อมเป็นการมองลักษณะของครูด้านภูมิปัญญา อันเป็นลักษณะของครูในด้านดี ที่จะเอื้อต่อการพัฒนา ถ่ายทอดลักษณะของครูดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน ดังที่หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับของประเทศได้ระบุไว้คือ มีความเสียสละ มีวินัย ซื่อสัตย์ มีเหตุผล ยุติธรรม มีน้ำใจนักกีฬา และเข้ากับบุคคลอื่นได้ (สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย 2529 : 144)

ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนกลับมองลักษณะของครูในปัจจุบันเป็นการหารายได้เพิ่มจากการสอนพิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ระบบการว่าจ้างครูของโรงเรียนเอกชนยังไม่สามารถให้อัตรารายเดือนที่สูง หรืออย่างน้อยเทียบเท่าอัตรารายเดือนราชการได้ และด้านสวัสดิการความช่วยเหลือเหลืออื่น ๆ อาจไม่เพียงพอ จึงทำให้ครูโรงเรียนเอกชนต้องหารายได้เพิ่มจากการสอนพิเศษ อีกทั้งโรงเรียนเอกชนบางโรงเรียนจัดสอนพิเศษขึ้น โดยเลี้ยงในรูปของการดูแลการบ้านนักเรียน การจัดสอนในระหว่างปิดภาคเรียน เป็นต้น การสอนพิเศษของครูจึงปรากฏเป็นลักษณะประจำของครูประการหนึ่ง ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดดังแสดงผลในตารางที่ 17 ที่พบว่า แนวทางที่จะช่วยให้ครูมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้นคือ สนับสนุนให้โรงเรียนเปิดสอนพิเศษ

จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าฐานะเศรษฐกิจของครูย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูในปัจจุบัน โดยมุ่งการช่วยเหลือตนเองด้านเศรษฐกิจของครู ได้แก่ การกินอยู่อย่างประหยัด และการหารายได้เพิ่มจากการสอนพิเศษ

แนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู

1. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่า รัฐบาลควรที่จะช่วยเหลือด้านฐานะเศรษฐกิจของครูโดยการเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการ ทั้งนี้อาจเนื่องจากอัตรารายเดือนที่ได้รับในปัจจุบันไม่เพียงพอ ดังผลการวิจัยที่พบในตอนต้นเกี่ยวกับสภาพและลักษณะของครูดังที่กล่าวมาแล้ว และผลการวิจัยที่ยืนยันความคิดเห็นนี้ ได้แก่ การสำรวจฐานะทางเศรษฐกิจครู ซึ่งกองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2531 : 152) พบว่า ในสภาพของเศรษฐกิจปัจจุบัน ครูส่วนใหญ่มีรายจ่ายเกินรายได้

อีกทั้งช่วงระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยนี้ เป็นช่วงที่มีกระแสข่าวการปรับอัตรารายเดือนข้าราชการใหม่ จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็น

สนับสนุนให้เพิ่มเงินเดือนเช่นกัน สิ่งที่ต้องพิจารณาตามมาก็คือถ้าหากมีการเพิ่มเงินเดือนครูแล้ว สมควรที่จะเพิ่มเท่าใด จากการวิเคราะห์แบบสอบถามในส่วนนี้ สังเกตว่าผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลส่วนใหญ่เห็นว่าควรปรับอัตราเงินเดือนครูให้เทียบเท่าข้าราชการอัยการ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดอัตราเงินเดือนให้อย่างน้อยก็เทียบเท่ารัฐบาล จึงชี้ให้เห็นอีกว่าด้านอัตราเงินเดือนของเอกชนยังต่อยกว่าของรัฐบาล

ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ประเภทนั้น พบว่าผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลเห็นว่ารัฐบาลควรลดภาษีรายได้ และควรกำหนดนโยบายประหยัด ซึ่งครูต้องประหยัดและอดออม จึงเป็นการมองแนวทางโดยใช้หลักทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ให้ครูรู้จักประหยัด และนับเป็นชาวที่น่ายินดี เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประกาศเมื่อเดือนมกราคม 2532ว่าจะลดภาษีรายได้บุคคลธรรมดา การคำนวณภาษีรายได้คิดร้อยละ 5 จากเดิมร้อยละ 7 คงเป็นข่าวดีสำหรับผู้คนทั่วไป และโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนของรัฐบาลดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนกลับมองการเพิ่มค่าเล่าเรียน อนุญาตให้โรงเรียนจัดสอนพิเศษ การให้มีบำเหน็จบำนาญ เป็นการช่วยเหลือด้านฐานะเศรษฐกิจของครู เป็นที่น่าสนใจว่า การเพิ่มค่าเล่าเรียนนั้นเป็นการเพิ่มฐานะเศรษฐกิจของตัวครู หรือเจ้าของโรงเรียน เพราะค่าตอบแทนด้านเงินเดือนของครูโรงเรียนเอกชน ปัจจุบันมีจำนวนหนึ่งที่ได้รับค่าจ้างไม่ตรงตามวุฒิ คงเป็นการผลักรังเกี้ยวประชาชนต้องรับผิดชอบมากขึ้นด้วย ดูเหมือนว่าความคิดเห็นนี้จะปรากฏเป็นจริง เพราะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้เสนออนุมัติขึ้นค่าเล่าเรียนและรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการก็ได้เห็นชอบอนุมัติในหลักการแล้ว ดังปรากฏเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2532 ในคอลัมน์ข่าวการศึกษา โดยอนุมัติในหลักการให้ปรับเท่ากับที่โรงเรียนรัฐบาลจ่ายให้นักเรียนต่อหัวต่อปี หากจะมองการเพิ่มค่าเล่าเรียนนี้ในแง่บวกแล้ว คงจะทำให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้น ครูจะได้รับเงินเดือนหรือสวัสดิการเพิ่มขึ้น และการอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนได้เปิดสอนพิเศษเป็นกิจลักษณะนั้น คงจะช่วยให้ครูได้รับรายได้เพิ่มขึ้นบ้าง อันจะช่วยด้านฐานะการเงินของครู

2. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่า ครูควรมีบทบาทในสังคม โดยการเข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา เป็นต้น และครูควรที่จะอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดีมีระเบียบวินัย ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ครูซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมชุมชนนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่อีกประการของโรงเรียนที่ต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนยังคงตระหนักถึงภาระหน้าที่อันสำคัญของครู คือ การอบรมและฝึกระเบียบวินัยให้แก่เด็กเรียนอันจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของสังคมและประเทศชาติ

ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลยังมีความคิดเห็นอีกว่า ควรใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรม ครูควรให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการและอาชีพแก่ชุมชน และร่วมเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ด้วย นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการบริการทางวิชาการแก่สังคม สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง

ประสิทธิภาพของการบริหาร การนิเทศกับระบบการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู 2530 : 41-47) พบว่าบทบาทของครูด้านบริการ ครูโรงเรียนรัฐบาลเห็นด้วยมากกว่าครูโรงเรียนเอกชน ในด้านความร่วมมือปฏิบัติงานกับฝ่ายต่าง ๆ เผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ และให้บริการแก่ชุมชน

ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน คำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของตนคือ การประพาสติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม สอดคล้องกับการศึกษาของกรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู 2530 : 41-44) ที่พบว่า ด้านการปฏิบัติงานในฐานะครูนั้น ครูโรงเรียนเอกชน เห็นด้วยมากกว่าครูโรงเรียนรัฐบาล ในข้อที่ว่า ครูควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

หากพิจารณาแนวทางที่ส่งเสริมวิชาชีพครูด้านสังคม โดยส่วนรวมแล้วเห็นว่า ครูควรมีบทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การบริการชุมชน และขณะเดียวกันครูควรปฏิบัติภาระงานครู คือการอบรมสมาชิกของสังคมด้วย การที่ครูมีบทบาทช่วยเหลือสังคมเช่นนี้ ย่อมทำให้การมองภาพพจน์ของครูในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในสังคม จึงเป็นการที่จะส่งเสริมวิชาชีพครูด้านหนึ่ง

3. ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกันคือ จัดทำจรรยาบรรณของครู และควบคุมการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครูยังต้องปรับปรุงอีกมาก ดังเช่นนโยบายการฝึกหัดครู ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ได้มีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาการศึกษาฝึกหัดครูไว้ประการหนึ่งคือ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของครูในด้านคุณธรรม จริยธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม (สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย 2529 : 127) ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวเนื่องกับเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาคูที่ไม่สามารถคัดเลือกคนดีมีความรู้ คุณธรรมและศรัทธาต่อวิชาชีพครูได้ ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว จึงมีความคิดเห็นว่าจะควรที่จะกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาคูใหม่ และการเพิ่มเงินเดือนหรือค่าครองชีพยืมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะดึงดูดคนที่มีความรู้เข้าสู่วิชาชีพครู อีกทั้งยังเป็นผลดีต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติคือได้ครูที่มีคุณภาพ มีค่ากล่าวได้ว่า ถ้าครูมีรายได้ดีเท่าแพทย์ หรือวิศวกร ครูก็จะเป็นอาชีพที่ดึงดูดคนได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสิ่งนี้จะกระทำได้ยาก แต่ในระยะยาวรัฐบาลควรที่จะต้องคิดและดำเนินการ หากครูส่วนใหญ่ต้องกิน แต่เงินเดือนที่ไม่พอการยังชีพแล้ว การได้ครูดีมีคุณภาพจะลดลง ความจริงการมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพโดยคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานนั้นก็นับว่าระบบราชการน่าจะพอจัดทำได้

ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลยังมีความคิดเห็นอีกว่า การมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถและหมวดวิชาที่ได้ศึกษามา การออกใบประกอบวิชาชีพครู และรับรองครุวิชาชีพครู ให้เป็นอิสระ จะช่วยส่งเสริมวิชาชีพครูได้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการใช้ครูให้ตรงความสามารถย่อมจะได้รับผลงานที่ดี และผู้ปฏิบัติพึงพอใจ ได้ใช้ความรู้ความสามารถอันถนัดของตน ผลงานวิจัยที่สามารถยืนยันความคิดเห็นนี้ได้แก่ ผลการวิจัยต่างประเทศของ วอทส์ แคทลีน ไฮดี (Watts Kathleen Heidi 1987 : 148) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครู โดยการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล เกี่ยวกับการเรียนรู้ของครู และความคิดเห็นต่อการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า สิ่งที่จะช่วยให้ครูพัฒนาเป็นครูที่ดีได้คือ

การมีจุดมุ่งหมายแน่นอนและมั่นคงในอาชีพ การมีอิสรภาพ การได้รับมอบหมายงานที่มีความสำคัญ และตรงตามความสามารถ

ในด้านการออกไปประกอบวิชาชีพครูนั้น ถึงแม้ว่าได้มีการเรียกร้องจากกลุ่มครู และนักวิชาการมากมาย แต่การดำเนินการยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ในปัจจุบันและสภาพการผลิตครู เช่นนี้ การพัฒนาวิชาชีพครูโดยมีกฎหมายรองรับ จึงควรเป็นสิ่งที่จะนำมาพิจารณา โดยอาศัยกฎหมาย เป็นการควบคุมปริมาณการผลิต โดยใช้สมรรถภาพแท้จริงของครูเป็นหลัก และขณะเดียวกันก็ควบคุม ในเชิงคุณภาพ โดยกำหนดว่าผู้ที่จะเป็นครูได้นั้นต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพครู ดังแนวทางส่งเสริม มาตรฐานวิชาชีพครูของประเทศเกาหลี และสหรัฐอเมริกาที่ระบุไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นครูต้องได้รับ ใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพครู และด้านการรับรองครุวิชาชีพครูให้เป็นอิสระนั้น ทั้งนี้เพราะคุรุสภาในปัจจุบัน เป็น เพียงหน่วยงานของรัฐ เป็นกลไกที่ไม่อิสระ แม้ในเชิงกฎหมายแล้วสามารถควบคุมการดำเนินการในการ ผลิตครูของสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ได้ และระบบการบริหารงานและหน้าที่นั้นมีการขัดแย้งกันดัง เช่น รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานปฏิรูปการศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529 : 102-104) ได้ระบุว่า คุรุสภามีฐานะและมีอำนาจหน้าที่กึ่งราชการกึ่งองค์กรวิชาชีพ ต้องทำหน้าที่สองประการ ซึ่งขัดแย้งกันคือ คุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของครู แต่ขณะเดียวกันก็เป็นผู้บังคับบัญชาของครู โดยการ พิจารณาความดีความชอบและลงโทษ เมื่อครูกระทำผิด ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลจึงมีความคิดเห็นว่าการ ปรับองค์การให้มีอิสระ ทำหน้าที่พัฒนาวิชาชีพครูประการเดียวเป็นสิ่งสำคัญ และผู้บริหารโรงเรียน เอกชนยังมีความคิดเห็นว่าการสร้างขวัญ กำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติของครู เพื่อส่งเสริมวิชาชีพครู ให้สังคมยอมรับ

จากแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูของผู้บริหาร โรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชน มีข้อที่ น่าสังเกตว่า แนวความคิดและแนวทางนั้นมีทั้งเหมือนกันและต่างกัน ในส่วนที่เหมือนจะมุ่งเน้นด้าน คุณธรรมของครู และส่วนที่ต่างกันนั้น ฝ่ายรัฐบาลมุ่งประเด็นด้านการนำกฎหมาย การรับรองครุมาใช้ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู แต่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน มุ่งประเด็นในวงแคบกว่าคือ การประพฤติปฏิบัติตน ของครูให้ดี มีการเชิดชูเกียรติครู

โดยสรุป ผลการวิจัยที่พบผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้ใช้ครูมีความคิดเห็นที่ดีว่าวิชาชีพครูเป็น วิชาชีพที่สร้างคนให้มีคุณภาพ สร้างความเจริญให้สังคมและประเทศชาติ แต่ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะ ของครูที่พบกลับอยู่ในระดับปานกลาง จึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาปรับปรุงลักษณะของครูให้อยู่ในเกณฑ์ ที่ดีตรงตามความต้องการของผู้ใช้ครู จากข้อค้นพบนี้ อาจชี้ให้เห็นว่าโดยเนื้อแท้ของวิชาชีพครูแล้ว ยังคงมีความสำคัญ นายกษยong แต่ลักษณะของครูที่ปรากฏทำให้สถานภาพวิชาชีพครู ไม่ทัดเทียมวิชาชีพอื่น

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้งในตอนสถานภาพวิชาชีพและลักษณะของครู มีประเด็นที่น่าสนใจ ในรายข้อที่พบและทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันได้แก่ ข้อที่ว่า รายได้น้อย ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ ทหารายได้เพิ่มจากการสอนพิเศษ กินอยู่อย่างประหยัด ซึ่งประเด็นดังกล่าว

ล้วนเกี่ยวเนื่องกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ จึงแสดงให้เห็นความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจของวิชาชีพ และตัวครูได้เป็นอย่างดี ปัจจัยทางเศรษฐกิจนั้นยังส่งผลให้เกิดความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูในประเด็นของวิชาชีพ โดยมีการระบุแนวทางการเพิ่มเงินเดือนหรือค่าครองชีพ เพื่อดึงดูดผู้มีคุณภาพและศรัทธาเข้าสู่วิชาชีพครู

จากการพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ที่นำมาศึกษา ตัวแปรที่น่าสนใจคือ ประเภทโรงเรียนที่ผู้บริหารปฏิบัติงานได้แก่ รัฐบาลและเอกชน ผลการวิจัยที่พบสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางความคิดของผู้บริหารทั้ง 2 ประเภท ได้เช่น การมองถึงความมั่นคงของวิชาชีพ และลักษณะของครู ซึ่งโดยส่วนรวมพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลเห็นความสำคัญของวิชาชีพครูสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลจึงเข้าใจในคำว่า "วิชาชีพครู" ได้ถ่องแท้กว่าการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะในด้านแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู จึงครอบคลุมปัญหาของวิชาชีพครูได้มากกว่า เช่น ให้ความคิดเห็นด้านองค์การวิชาชีพ การออกไปประกอบวิชาชีพ ขณะที่ผู้บริหารเอกชนแสดงความคิดเห็นด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ ยกย่องเชิดชูเกียรติครู

จากข้อค้นพบดังกล่าวที่ได้อภิปรายมาแล้ว โดยส่วนรวมความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนจะไม่แตกต่างกันมากนัก มีเพียงบางตัวแปร เช่น ประเภทโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ที่ทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ตอนแตกต่างกัน และปัจจัยทางเศรษฐกิจก็เป็นตัวแปรที่ซ่อนเร้น ทำให้เกิดความแตกต่างด้านความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการวิจัยนั้นนับว่าเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพครู โดยส่วนรวมเพราะเป็นข้อค้นพบที่ได้จากผู้ใช้ครูที่เปรียบเสมือนผู้ประเมินคุณภาพของครู และผู้อยู่ในวิชาชีพครู ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางปฏิบัติอย่างแท้จริง และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์

1. ด้านสถาบันผลิตครู ได้แก่ วิทยาลัยครู และคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ในมหาวิทยาลัย จากข้อค้นพบยืนยันความสำคัญของวิชาชีพครูที่มีต่อสังคมไทย แต่โดยส่วนรวมลักษณะของครูที่ได้จากความคิดเห็นของผู้ใช้ครูนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ลักษณะของครูที่เด่น ๆ คือ ให้ความยุติธรรมต่อนักเรียน ฝึกกิจกรรมรายทาง แต่งกายสุภาพ รู้จักให้อภัย เครื่องครัดในระเบียบวินัย และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน จึงขอเสนอแนะให้สถาบันผู้ผลิตครู ตลอดจนคณาจารย์ การกำหนด

หลักสูตร การเรียนการสอน ได้ตระหนักถึงคุณลักษณะของผลผลิตนอกเหนือจากคุณภาพด้านวิชาการ มากยิ่งขึ้น ควรที่จะดำเนินการปลูกฝัง และพัฒนาลักษณะดังกล่าวให้นักศึกษาคู เพื่อจะได้ยึดถือ และปฏิบัติ ทั้งนี้ครูของครูในสถาบันผลิตครู ตลอดจนหลักสูตร การเรียนการสอนจะเป็นกรอบและ บำหลอมผลผลิตให้ตรงคุณภาพตามความต้องการของผู้ใช้ครูมากที่สุด เพื่อเสริมสร้างลักษณะดังกล่าว ให้ปรากฏแก่นักศึกษาคูสืบไป อันเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ครูได้เสนอแนะไว้คือ ครูต้องเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่นักเรียน อีกทั้งควรจะได้ปรับเปลี่ยนแนวทางวิธีการรับนักศึกษาคูใหม่ เพื่อให้ได้ตัวบ่อนเข้าสู่ ขบวนการผลิตครูที่มีคุณภาพ

2. ด้านผู้ใช้ครู ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ใช้ครูในระดับกรม กองต่าง ๆ จากข้อ ค้นพบในด้านแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูที่ว่า ควรสร้างขวัญและกำลังใจครู มอบหมายงานให้ตรง ความสามารถและหมวดวิชาที่ศึกษามา และการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมในวันสำคัญ จึงขอเสนอแนะให้ผู้ใช้ครูได้มอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของครู เพื่อผลการปฏิบัติจะได้ บรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง อันตรงตามหลักการบริหารงานบุคคลที่กล่าวว่า "put the right man in the right job" และควรสร้างขวัญและกำลังใจครู ให้เกิดความเชื่อมั่นและเต็มใจที่จะ อุทิศเพื่อการสอนและควรที่จะได้มีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยการให้โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ให้คนในชุมชนมาร่วมจัดกิจกรรมขึ้น ทั้งนี้ย่อมส่งผลให้วิชาชีพครูอันมีผู้ใช้ครู เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการ พัฒนา และส่งเสริมให้ได้รับการยอมรับจากสังคมยิ่งขึ้น

3. ด้านตัวครู จากข้อค้นพบ ด้านสถานภาพวิชาชีพครู ลักษณะของครู และแนวทางส่งเสริม วิชาชีพครูนั้น ขอเสนอแนะให้ครูตระหนักและเห็นความสำคัญในวิชาชีพของตน รักษาและพัฒนา ลักษณะ ของครูที่ตนมีหรือบพร่องเพื่อเป็นภาพพจน์ที่ดีต่อผู้บังคับบัญชาและบุคคลอื่น ๆ และครูควรที่จะมีส่วนใน การส่งเสริมวิชาชีพของตน โดยเข้าร่วมพัฒนาชุมชน อบรมนักเรียนให้เป็นคนดี ให้บริการวิชาการ แก่ชุมชน ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนด้วย ขณะเดียวกันในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันครูควร ที่จะประหยัดและอดออม เพื่อการเป็นแบบอย่างและหลุดพ้นจากภาระหนี้สิน

4. ด้านองค์กรวิชาชีพและหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ คุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการและ สมาคมวิชาชีพครูอื่น ๆ ควรที่จะตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูยิ่งขึ้น อาจจะ โดยการกำหนดนโยบายหรือปรับปรุงด้านตำแหน่ง เงินเดือนของข้าราชการครูให้ครูมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อดึงดูดครูดี ๆ และคนที่มีคุณภาพเข้าสู่วิชาชีพครู ตลอดจนดำเนินการช่วยเหลือครู สวัสดิการ ปัจจุบันพื้นฐานในการดำรงชีพให้พอเพียงแห่งฐานะบุขนิยบุคคลของครู เช่น ด้านค่ารักษาพยาบาล เครื่องอุปโภคบริโภคในราคายุติธรรม หรือบ้านพักที่อยู่อาศัย เป็นต้น และดำเนินการผลักดัน จรรยาบรรณครูให้มีการนำมาใช้ทางปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ และคุณภาพของวิชาชีพ โดยการนำมาตราการออกไปประกอบวิชาชีพครูมาใช้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมา ควรที่จะได้มีการนำไปศึกษาวิจัยต่อไปเกี่ยวกับตามสถานภาพวิชาชีพ ลักษณะของครู และแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูดังนี้

1. ควรได้มีการศึกษาสถานภาพวิชาชีพครูตามความคิดเห็นของผู้ใช้ครูในวงกว้างออกไปคือทั่วประเทศ เพราะภูมิภาคการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้มีความคิดเห็น ที่คนคิดต่อวิชาชีพครูแตกต่างกันได้

2. ควรได้มีการศึกษาลักษณะของครูระดับต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ครูระดับอนุบาล ครูระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา อีกทั้งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังขาดงานวิจัยด้านโรงเรียนเอกชนอีกเป็นอันมาก ทั้ง ๆ ที่การศึกษาเอกชนก็มีส่วนอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของคนในประเทศ ฉะนั้นควรที่จะได้มีการศึกษาลักษณะของครู ความพึงพอใจ และสภาพระบบค่าจ้าง ผลตอบแทนของครูโรงเรียนเอกชนทุกระดับชั้น และควรศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ครูระดับต่าง ๆ ว่าคุณลักษณะของครู เช่น ใดที่พึงประสงค์

3. ควรที่จะได้นำผลจากการศึกษาแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูไปศึกษาวิจัยถึงแนวทางการปฏิบัติจริง ศึกษารูปแบบที่ควรจะเป็น เช่น เรื่องจรรยาบรรณครู ประกอบด้วยอะไรบ้าง ขั้นตอนการดำเนินการจะปฏิบัติและควบคุมได้อย่างไร หรือเรื่องการออกใบประกอบวิชาชีพครู ว่าจะมีที่ประเภท จะเริ่มดำเนินการและปฏิบัติอย่างไร หรือเรื่องเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาครู ว่าจะมีรูปแบบแนวทางอย่างไร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ในทางปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย และจำเป็นต้องดำเนินการในหลายทางพร้อม ๆ กัน ระยะเวลา และความตั้งใจจริงของฝ่ายต่าง ๆ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การประยุกต์ใช้ข้อเสนอแนะดังกล่าวเกิดประโยชน์เป็นผลสำเร็จ และในขณะเดียวกัน การวิจัยคงไม่หยุดนิ่ง จึงสมควรที่จะได้นำไปศึกษาวิจัยต่อไป เพื่อการกำหนดแนวปฏิบัติที่เหมาะสมมากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์และพัฒนาวิชาชีพครูต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย